

Monety kolekcjonerskie

nominał	10 zł
metal	925/1000Ag
stempel	lustrzany
średnica	32,00 mm
masa	14,14 g
wielkość emisji (nakład)	45.000 szt.

Awers: U dołu wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej. Z lewej strony oznaczenie roku emisji: 2004. Z prawej strony napis: 10 ZŁ. Powyżej orła napis: RZECZPOSPOLITA / POLSKA. Powyżej napisu zaprzęgi z reniferów na tle krajobrazu Syberii. U góry klucz ptaków. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Portret Aleksandra Czekanowskiego na tle krajobrazu Syberii. Z lewej strony portretu renifer, z prawej stylizowane: profil, ręce, kompas, cyrkiel i mapa. U dołu napis: ALEKSANDER / CZEKANOWSKI / 1833-1876.

Projektant monety: *Roussanka Nowakowska*

nominał	2 zł
metal	stop CuAl5Zn5Sn1
stempel	zwykły
średnica	27,00 mm
masa	8,15 g
wielkość emisji (nakład)	700.000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-04, pod orłem napis: ZŁ 2 ZŁ, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA poprzedzony oraz zakończony sześcioma perełkami. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Portret Aleksandra Czekanowskiego. W tle krajobraz Syberii oraz renifer ciągnący sanie. Z lewej strony oraz u góry półkołem napis: ALEKSANDER CZEKANOWSKI 1833-1876.

Na boku ośmiokrotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

Projektant awersu: *Ewa Tyc-Karpińska*
Projektant rewersu: *Roussanka Nowakowska*

Monety zostały wyprodukowane w Mennicy Państwowej SA w Warszawie.

Skład i druk: Drukarnia NBP

Projekt: DECORUM

– Polscy podróżnicy i badacze –
Aleksander Czekanowski

W dniu 19 marca 2004 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety kolekcjonerskie, przedstawiające Aleksandra Czekanowskiego, o nominałach:

- 10 zł - wykonane stemplem lustrzanym w srebrze,
- 2 zł - wykonane stemplem zwykłym w stopie CuAl5Zn5Sn1, tzw. Nordic Gold.

Celem emisji monet jest przypomnienie działalności sławnego polskiego geologa i etnografa, badacza Syberii.

Aleksander Piotr Czekanowski urodził się 12 lutego 1833 r. w Krzemieńcu na Wołyniu. Jego ojciec, Wawrzyniec, utrzymywał w Krzemieńcu pensjonat oraz był honorowym pomocnikiem przy gabinecie zoologicznym w liceum. W 1850 r. Czekanowski rozpoczął studia medyczne na uniwersytecie w Kijowie. Nie mając jednak zamiłowania do medycyny, skierował swe zainteresowania ku naukom przyrodniczym, zwłaszcza geologii. Zachęciły go nadto sława niemieckich wykładowców oraz możliwość specjalizowania się w każdym dziale przyrodoznawstwa. W 1855 r. przeniósł się na uniwersytet w Dorpacie (obecnie Tartu w Estonii), gdzie na wydziale geologii przez dwa lata słuchał wykładów z mineralogii. Jednocześnie pracował nad oznaczeniem i usystematyzowaniem zbiorów petrograficznych uniwersytetu. Po ukończeniu studiów w 1857 r. wrócił do Kijowa, gdzie pracował nad zbiorami miejscowego uniwersytetu. Przed powstaniem styczniowym 1863-1864 w jego mieszkaniu zbierała się elita młodzieży. Podejrzany o udział w powstaniu, Czekanowski został aresztowany w 1863 r. i zesłany na Syberię, początkowo na Zabajkale w okolice Czyty, potem na zachód od jeziora Bajkał. Już w drodze gromadził i porządkował zbiory, posługując się lupą sporządzoną ze stłuczony karafki. Po przeniesieniu go w okolice Bratskiego Ostroga nad Angarą kilka lat żył w nędzy. Mimo srogiego klimatu i ciężkiej pracy u chłopów Czekanowski nie porzucił pracy naukowej. Studiował geologię tzw. Łądu Angary, dokonując obserwacji meteorologicznych za pomocą przyrządów własnego pomysłu. Z trudnej sytuacji wybawił go w 1866 r. Fryderyk Schmidt, poznany jeszcze w Dorpacie, późniejszy członek Akademii Petersburskiej. Nabył on zgromadzone przez Czekanowskiego zbiory oraz zamawiał dalsze, zaopatrywał go także w książki. Dwa lata później uzyskał u władz zwolnienie Czekanowskiego z prac przymusowych i przeniesienie go do Irkucka. W latach 1869-1871 Czekanowski prowadził na zlecenie Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego badania geologiczne na południu guberni irkuckiej –

w okolicach jeziora Bajkał, nad Angarą i w Górach Sajan Wschodni na granicy z Mongolią. Usystematyzował i uporządkował zbiory Syberyjskiego Oddziału Towarzystwa. W Ust' Baleju nad Angarą odkrył bogate złoża kopalnej flory i fauny jurajskiej. Jego badania stratygraficzne i paleontologiczne rzuciły nowe światło na budowę geologiczną tzw. Przybajkale; w 1870 r. otrzymał za nie złoty medal Towarzystwa Geograficznego. Rezultatem jego badań była m. in. pierwsza mapa geologiczna guberni irkuckiej, nagrodzona złotym medalem na międzynarodowej wystawie geograficznej w Paryżu w 1875 r. Pierwsze znaczące dzieło Czekanowskiego to wydana w 1874 r. monografia guberni irkuckiej, będąca podsumowaniem wyników badań. Stała się ona podstawą wiedzy o geologii tego terenu. Znakomite wyniki zachęciły Czekanowskiego do objęcia badaniami całości Wyżyny Środkowo-Syberyjskiej, od granic Mongolii do Oceanu Lodowatego, prowadzonymi wzdłuż dolin wielkich rzek na północy, między Jenisejem a Leną. W latach 1873 – 1875 Czekanowski odbył trzy wyprawy geologiczno-geograficzne do północnej i północno-wschodniej Syberii – w dorzecza dolnej Tunguzki, Olenioka i Leny – docierając do Morza Łaptiewów. Zebrane wtedy dane topograficzne i geologiczne zmieniły wyobrażenie o tych obszarach. Odkrył m. in. liczne miejsca występowania paleozoicznej oraz mezozoicznej kopalnej flory i fauny, udokumentował występowanie rozległych obszarów pokryw lawowych (trapy), opracowywał mapy. Podczas swoich wypraw Czekanowski zebrał 4 tysiące okazów paleontologicznych, 18 tysięcy zoologicznych i 9 tysięcy botanicznych oraz duży materiał etnograficzny. Jego podróże zdobyły rozgłos i uznanie w Petersburgu. W 1875 r. Towarzystwo Geograficzne uzyskało dla badacza amnestię i zwolnienie z zesłania. Wezwało znakomitego podróżnika do stolicy Rosji w celu opracowania wyników trzech podróży. Czekanowski podjął pracę kustosa i zamieszkał w Muzeum Mineralogicznym Petersburskiej Akademii Nauk, zajmując się rysowaniem map i opracowywaniem zbiorów własnych, od wielu lat gromadzonych w Akademii. W 1876 r. na posiedzeniu Towarzystwa Geograficznego wygłosił referat, streszczający wyniki swych podróży; miał on uzasadnić potrzebę dalszych wypraw w doliny wielkich rzek syberyjskich. Sprawozdanie zostało przyjęte z ogromnym uznaniem; jednak wydano je już po śmierci badacza.

Czekanowski zmarł 18 października 1876 r.

Oderwany od ojczystego kraju, Czekanowski uczynił Syberię terenem niesłychanie rozległej i różnorodnej pracy

naukowej. W najcięższych warunkach pracował nad jednym z największych zagadnień geologii – budową i historią jednej z najstarszych części skorupy ziemskiej. Był autorem wielu prac, publikowanych głównie w języku rosyjskim. Opracowaniem jego zdobyczy naukowych zajmowało się wielu uczonych. Sporządzone przez niego mapy znacznie zmieniły i uzupełniły mapę Rosji Azjatyckiej. Nazwisko Czekanowskiego upamiętniono licznymi nazwami gatunków flory i fauny kopalnej oraz współczesnej. Jego imię nosi też jedna z gór za Bajkałem, pasmo górskie między deltą Leny a dolnym Oleniokiem w Jakucji, które badał, oraz osada w pobliżu Bracka nad Angarą.

opracowano w NBP na podstawie „POLSKIEGO SŁOWNIKA BIOGRAFICZNEGO”, wydanego przez Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla, PAN, Warszawa-Kraków 1996, oraz źródeł encyklopedycznych

Wszystkie monety kolekcjonerskie są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.